

İHBAR İKRAMİYESİ

Uğur UĞURLU (*)

I - GİRİŞ

Bilindiği üzere Türk Vergi Sistemi beyan esasına dayanmaktadır. Beyan esasında mükellef vergiye tabi gelirini en iyi bilen kişi olarak vergi kanunları çerçevesinde gelirini hesaplayarak bağlı olduğu vergi dairesine bildirmekte ve bu gelire göre vergisini ödemektedir. Bununla birlikte vergi idaresi beyan edilen gelirlerin doğruluğunu doğal olarak her zaman araştırma yetkisine sahiptir. İşte bu araştırma vergi inceleme elemanları tarafından yapılan incelemeler ile mümkün olmaktadır. Vergi inceleme elemanları tarafından yapılan incelemeler ise çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Bu nedenlerin belkide en başında yetkili makamlara yapılan ihbarlar gelmektedir. Dolayısıyla ihbarlar mükelleflerin incelenmesinde önemli rol oynamaktadır.

İhbar müessesesi kayıt dışı ekonomi ile mücadelede de önemli bir yere sahiptir. Zira ihbar mü-

essesesi ile vergi kaçırıcılar tespit edilerek kayıt altına alınmaktadır. Bu nedenle ihbar müessesesinin mümkün olduğunca cazip hale getirilmesi ve vergi kaçırıcı kişilerin ihbar edilmesinin sağlanması gerekmektedir. İhbar müessesesini cazip hale getirmek için ödül yoluyla teşvik verilmesi uygulaması bu nedenle önemlidir.

Vergi kaçırıcıları ihbar edenlere verilen 'ihbar ikramiyesi müessesesi' vergi kanunlarımızda yer almamış ayrı bir kanunla düzenlenmiştir. İhbar ikramiyesi müessesesine ilişkin esaslar, 1905 sayılı "Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun"¹ da belirtilmiştir. Bu kanun ile vergi kayıp ve kaçığının vergi idaresine haber verenlere belirli oranlar üzerinden ikramiye verilmesi öngörülerek vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi amaçlanmıştır.

* Vergi Denetmeni

¹ 31.12.1931 Tarih ve 1993 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

II- 1905 SAYILI “MENKUL VE GAYRİMENKUL EMVAL İLE BUNLARIN İNTİFA HAKLARININ VE DAİMİ VERGİLERİN MEKTUMLARINI HABER VERENLERE VERİLECEK İKRAMİYELERE DAİR KANUN”

Vergi kayıp ve kaçaklarını haber verenleri ödüllendirme anlamına gelen ihbar ikramiyesine ilişkin esaslar; 31.12.1931 tarih ve 1993 sayılı Resmî Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren 1905 sayılı “Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanuna” dayanmaktadır.

İhbar müessesesi ile ilgili kanun düzeyinde başka yasal düzenleme mevcut olmayıp uygulama, çıkartılmış olan genel yazı, genelgeler gibi düzenleyici işlemler ile yargı kararları ile yön bulmaktadır.

1905 sayılı kanunun 6. Maddesi şöyledir.

“Bina, arazi ve arsalandan tahrir harici kalanlar ile kazanç, hayvanlar, veraset ve intikal, muamele, dahili istihlak ve damga gibi daimi vergilerden yanlış beyanname vermek veya çift defter tutmak veya sair suretlerle ketmedilmiş olanları haber verenlere tahakkuk edecek vergi ve misil cezaları mecmuu üzerinden aşağıdaki nispetler dahilinde ikramiye verilir:

500 liraya kadar - yüzde 15

5.000 liraya kadar, 500 liradan yukarı olan kısım için - yüzde 30

15.000 liraya kadar, 5 000 liradan yukarı olan kısım için - yüzde 20

15.000 liradan yukarı olan kısım için - yüzde 10

Bu nispetlere göre hesap olunacak ikramiyenin üçte biri verginin kati surette tahakkukunda ve üçte ikisi verginin tahsili akabinde verilir.

Muhbirleri mevcut olupta tahakkuk muamelesi henüz intaç edilmemiş olan bu kabil mektumların muhbirlerine dahi işbu maddenin hükümlerine göre ikramiye verilir.

Bilümmü malmemurları ile tahrir ve tahmin heyetleri mensuplarına ve tahakkuk muamelesinde vazifedar olanlara ikramiye verilmez.”

Anlaşılabacağı üzere 1905 sayılı kanunun 1931 yılında çıkarılmış olması nedeniyle ikramiyenin hesaplanmasında esas alınan dilimler günümüzde anlamını yitirmiştir. Aynı zamanda kanunun dili oldukça ağırdır. Bu nedenle öncelikle 1905 sayılı kanunda yer alan bazı kavramlar açıklığa kavuşturduktan sonra kanunun 6. maddesi fıkra fıkra günümüz dili ile açıklanacaktır.

1905 sayılı kanunun 6. maddesinden ilk açıklanması gereken ifade ‘daimi vergilerdir’. Daimi Vergilerden kastedilen devletin sürekli olarak, belirli zamanlarla, kişilerden aldığı vergilerdir. Bu vergiler Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Damga Vergisi, Veraset Ve İntikal Vergisi, Emlak Vergisi gibi dolaysız vergiler olabileceği gibi Katma Değer Vergisi, B.S.M.V, Özel Tüketim Vergisi gibi dolaylı vergiler olabilmektedir. Kanunun lafzından anlaşılacağı üzere ihbar ikramiyesine konu olabilecek vergiler daimi vergilerdir. Bu nedenle bir defaya mahsus olarak çıkartılan vergiler ve cezaları ihbar ikramiyesi müessesesine konu olmayacaktır.

Kanun metnindeki açıklanması gereken bir diğer ifade “ketmedilmiş” kelimesidir. Ketmedilmiş kelime anlamı gizlemek, saklamak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kanun metni içinde yer alan ketmedilmiş kelimesi kaçırılan, gizlenen, kayıt dışı bırakılan vergi anlamına gelmektedir.

Kanun metnindeki ‘misil cezası’ deyimini ile kastedilen ise kişilere idari bir haksız fiil niteliğindeki davranışlarından dolayı uygulanan vergi-

nin misli (katı) veya yüzdesi olarak alınan para cezalarını ifade eder. Dolayısıyla buradan anlaşılması gereken vergi ziyat cezasıdır. Bu nedenle genel usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları ile gecikme faizleri ve zamları da ihbar ikramiyesine konu olmayacaktır.

Kanun metnindeki “kesin tahakkuk” kavramından kastedilen ise ihtilafsız bir devlet alacağının tahsil edilebilir hale gelmesidir. Mükellef adına salınan vergi ve cezaya karşı vergi mahkemesi nezdinde dava açılmış veya Danıştay nezdinde temyiz talebinde bulunulmuş ise dava sonucunda vergi kesin tahakkuk etmiş olacaktır. Yine uzlaşma talebinde bulunulmuş ve uzlaşmış ise verginin kesin tahakkuk etmiş sayılacağı kabul edilmesi gerekecektir.

1905 sayılı kanununda yer alan bazı kavramları açıkladıktan sonra kanunun 6. maddesini fıkra fıkra günümüz dili ile açıklamaya çalışacağız.

1905 sayılı kanunun 6. maddesinin birinci fıkrasından anlaşılacağı üzere devletin sürekli gelir kaynakları olan birçok vergi türünü herhangi bir yöntemle gizlemiş olanlara haber veren kişilere tahakkuk edecek vergi ve cezaları toplamı üzerinden, kanun metninde yer alan tutar ve nispetler günümüze göre yasal değişiklik olmadığından otomatik olarak, % 10'luk nispet dahilinde, ikramiye verilecektir.

1905 sayılı kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasında % 10'luk nispete göre hesaplanacak ikramiyenin üçte biri verginin kesin olarak tahakkukunda, üçte ikisi ise verginin tahsili sonrasında verilecektir. Dolayısıyla kesin surette tahakkuk eden vergiye isabet eden kısmının üçte biri verginin kesin tahakkukunda, üçte ikisi ise verginin tahsilinden sonra ödenecektir.

Dikkat edileceği üzere kanun metninde ihbar ikramiyesine konu olacak vergilerin ödeme za-

manları gösterilmekle birlikte ihbar ikramiyesine konu olacak cezaların ne zaman ödeneceği konusunda bir açıklama yapılmamıştır. Bu nedenle kanımızca cezaların kesin tahakkukundan ve tahsilinden sonra tek aşamalı olarak ödenmesi daha doğru olacaktır.

Özetle ihbar ikramiyesine konu olacak gizlenmiş olan verginin yüzde onunun üçte biri tahsil edilmemiş olsa bile mükellefe ödenmesi gerekirken geri kalan üçte ikilik kısmı ve gizlenmiş olan verginin yüzde onuna tekabül eden cezanın tamamı ise tahsilinden sonra tek aşamalı olarak ödenmesi gerekmektedir.

Vergi ve cezaların dava konusu edilmesi durumunda ise mahkeme kararına istinaden terkin edilen vergi ve cezalar ile uzlaşma sonucunda terkin edilen vergi ve cezalar ikramiyenin hesabında dikkate alınmayacak yalnızca mahkeme kararına veya uzlaşma tutanağında gösterilen tutarlar ikramiye hesaplanmasına dahil edilecektir.

1905 sayılı kanunun 6. maddesinin üçüncü fıkrasında ise muhbirleri mevcut olup tahakkuk işlemi henüz sonuçlandırılmamış olan buna benzer gizleme yapanları haber verenlere de ikramiye verileceği belirtilmiştir. Bu fıkra ile 1905 sayılı yasanın yayın tarihinden önce yapılmış ihbarların muhbirlerine de ikramiye verilmesini sağlamak amacıyla kanun metnine ilave edilmiş olup günümüz itibarıyla uygulama alanı kalmamıştır.

1905 sayılı kanunun 6. maddesinin dördüncü fıkrasında ise tüm maliye memurları ile yazım ve Takdir Komisyonu üyelerine ve tahakkuk işleminde görevli olanlara ikramiye verilmeyeceği belirtilmiştir. Bugün her ne kadar Gelir İdaresi Başkanlığı, Maliye Bakanlığından ayrılmış olsada her iki kurumunun mensuplarına da bu fıkra gereği ikramiye verilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

III- 3071 SAYILI “DİLEKÇE HAKKININ KULLANILMASINA DAİR KANUN”

Konuyla ilgili olarak belirtilmesi gereken bir husus da dilekçe müessesidir. Zira vatandaşlar tarafından yapılacak olan ihbarın dilekçe ile yapılması esastır. Dilekçenin yetkili kurumlar tarafından dikkate alınabilmesi, dolayısıyla kişilerin ihbar ikramiyesinden yararlanabilmesi için dilekçenin kanuna uygun şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Dilekçe ile ilgili 3071 Sayılı “Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun”² düzenlenmiştir. Söz konusu kanunun 4. maddesinde dilekçede bulunması zorunlu şartlar şöyle belirtilmiştir.

“Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara verdikleri veya gönderdikleri dilekçelerde, dilekçe sahibinin adı - soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması gerekir.” Yine aynı kanunun 6. maddesinde incelenmeyecek dilekçeler belirtilmiştir. buna göre

“Türkiye Büyük Millet Meclisine veya yetkili makamlara verilen veya gönderilen dilekçelerden;

- a) Belli bir konuyu ihtiva etmeyenler,
- b) Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olanlar,
- c) 4 üncü maddede gösterilen şartlardan herhangi birini taşımayanlar, incelenemezler.”

Söz konusu kanunun 7. maddesinde ise “Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap veri-

li. İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.” belirtilmiştir.

IV- İHBAR İKRAMİYESİ İLE İLGİLİ İÇ GENELGE VE YAZILAR

Daha öncede belirttiğimiz üzere ihbar müessesesi ile ilgili kanun düzeyinde sadece 1905 sayılı kanun mevcut olup ihbarlar ve ihbar ikramiyesi ile ilgili olarak Gelirler Genel Müdürlüğünce çıkartılmış olan Genel Yazı ve Genelgeler gibi düzenleyici işlemler ile uygulama yön bulmaktadır. Bu düzenleyici işlemlerden bazıları

Maliye Bakanlığının Valiliklere, Bakanlık Makamının 04.04.1974 tarihli onayı ile oluşturulan komisyonca belirlenen ve 1905 Sayılı Kanun çerçevesinde muhbirlerle ödenecek ikramiyelerle ilgili Bakanlık uygulamasına ilişkin ilkeleri içeren 11.07.1974 tarihli Genel yazı,

Gelirler Genel Müdürlüğünün 22.11.1990 tarih ve 1990/1 sıra numaralı Vergi İhbarları İç Genelgesi,

Gelirler Genel Müdürlüğünün 19.03.1992 tarih ve 1992/1 sıra numaralı Vergi İhbarı İç Genelgesi,

Gelirler Genel Müdürlüğünün 20.01.2000 tarih ve 2000/1 sıra numaralı ihbarlar İç Genelgesi ile

Başbakanlığın 22.01.1993 tarih ve 1993/2 Sayılı Genelgesidir.

V- İHBAR İKRAMİYESİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR**a) İhbarın Şekli Ve İçeriği**

İhbarcılar tarafından yapılan ihbarların dilekçe ile yazılı olarak yapılması esastır. Ancak ihbar sözlüde olabilmektedir. Bu durumda yetkili ma-

² 10.11.1984 Tarih ve 18571 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanmıştır.

kamlara yapılacak sözlü ihbarın tutanağa geçirilerek muhbire imzalatılması gerekmektedir.

Dilekçe kanunda belirtildiği üzere ihbar dilekçelerinde, dilekçe sahibinin adı soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin mutlaka bulunması gerekir. Ayrıca ihbar dilekçesinde muhbirin telefon numarasını yazması yararlı olacaktır.

Ayrıca muhbirin kendini gizlememesi gerekir. Yapılacak olan inceleme sonucunda muhbirin adresinin yanlış yazıldığı veya ihbarın hayali isimle açıldığı tespit edildiği takdirde ihbar incelemeye konu edilmeyebilecektir.

İhbar konusu olan gizlenen vergi net bir şekilde dilekçede belirtilmesi gereklidir. Ayrıca muhbirin varsa iddiasını kanıtlayıcı belgelerini dilekçesine eklemesi ihbarın daha fazla ciddiye alınmasına ve incelemenin hızlanmasına neden olacaktır.

Muhbir ihbar dilekçesinde ihbar konusu ile ilgili olarak genel ve soyut ifadeler kullanmamalı, net bir şekilde gizlenen verginin nasıl saklandığı açıklanmalıdır. Yapılan ihbara yeterli bilgi ve belgeler eklenmemiş ise dilekçenin işleme konulup konulmaması bu dilekçelerin gönderildiği makamın takdirine bağlı olacaktır. İhbar edilen mükellef hakkında; sadece "Vergi Kaçırıyor", "Naylon Fatura kullanıyor" "Çok Kazanmasına Rağmen Hiç Vergi Vermiyor." gibi soyut ifadeler içeren, iddiasını kanıtlayıcı başka bilgi veya belge ortaya koymayan ihbar dilekçeleri işleme konulmayabilecektir. Yani muhbir tarafından, herhangi bir mükellef hakkında vergi kaçakçılığına ilişkin olarak yapılan ihbarın somut olaylara ve delillere dayanması gerekmektedir. İhbar konuları ile vergi incelemesi sonunda bulunan matrah farkları arasında bir illiyet olmalıdır. Ayrıca gerçek dışı ihbar ve şikâyetle buldukları tespit edilenler hakkında resmi makamları asılsız ihbar-

la meşgul ve yanlış yola sevk etmeleri dolayısıyla yasal işlem yapılacaktır.

Muhbir tarafından verilen ihbar dilekçesinde belirttiği gizlenen verginin vergi kanunlarında yer alan 5 yıllık tarh zamanaşımı süresi içinde yer alan bir vergiyle ilgili olarak yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde verginin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle ihbar dikkate alınmayacaktır.

b) İhbarın Yapılacağı Yer

İhbarlar Maliye Bakanlığı'na, Vergi Dairesi Başkanlıklarına, Denetim Birimlerine, Vergi Dairelerine ve Mal Müdürlükleri ile Gelir İdaresi Başkanlığının diğer ilgili makamlarına yapılabilir. Vergi ile ilgili ihbarlar, diğer resmi kurumlara yapılırsa, ilgililerce vergi idaresine söz konusu ihbar dilekçesinin intikal ettirilmesi gerekmektedir.

c) İhbarcının İhbarından Vazgeçmesi

İhbarda bulunan muhbirin, ihbara istinaden yapılacak olan inceleme bitmeden önce ihbarından vazgeçmemesi gerekir. İnceleme başlama- dan veya incelemenin herhangi bir safhasında ihbarından vazgeçtiğini yazılı olarak bildiren muhbire ikramiye ödenmeyecektir.

d) İhbarcının da Vergi Kaçırması

İhbar ikramiyesi almak amacıyla ihbarda bulunan muhbirin vergi kaçırma-ya dahil olup olmasının ihbar ikramiyesi ödenmesi bakımından bir önemi yoktur. Vergi kaçır- an kişinin vergi kaçır- mada olduğunu bilen ve delilleriyle bu kaçak- çılığı haber veren muhbir- lere ikramiye ödenmesi diğer şartların mevcudiyeti halinde de mümkündür. Ancak bu durum muhbire kaçırılan vergi ne- deniyle ceza kesilmesine engel olan bir durum değildir.

e) İhbar Edilen Konuyla İlgili Daha Öncede İhbar Dilekçesi Verilmesi

Vergi kaçırdığı iddia edilen kişi hakkında da-

ha önceden aynı konularla ilgili olarak ihbar dilekçesi verilmiş ve bu dilekçede belirtilen hususlar asılsız çıkmış ise aynı mükellef hakkında aynı konularda farklı kişiler tarafından verilecek ihbar dilekçeleri dikkate alınmayacaktır.

Ancak mükellef hakkında verilen ve asılsız çıkan ihbardan sonra aynı mükellef hakkında farklı konularda ihbar dilekçesi verilmesi durumunda dilekçede belirtilen konular idare tarafından ciddi bulunursa bu dilekçe dikkate alınarak işleme konulacaktır.

f) Aynı Konuyla İlgili Birden Fazla Kişinin İhbar Dilekçesi Vermesi

Vergi kaçırdığı iddia edilen mükellef hakkında aynı konuda birden fazla muhbir tarafından dilekçe verilir ve bu dilekçelerin ciddi bulunarak incelemeye sevk edilmesi durumunda gizlenen bir vergi ortaya çıkar ise ihbar ikramiyesi zaman itibarıyla önce ihbarda bulunan kişiye ödenecektir

g) İhbarcının İsmi Açıklanmaması

Muhbirin ihbar dilekçesi ciddi bulunur ve vergi kaçırdığı iddiası ile inceleme yapılır ise ne idare nede inceleme elemanı muhbirin ismini açıklanmaması gerekir. Yapılan inceleme sonucunda ihbar asılsız çıktığı takdirde dahi inceleme elemanı muhbirin ismini açıklamamalıdır. Ancak incelenen mükellefin mahkemeye başvurması halinde, inceleme elemanları mahkeme kararı üzerine muhbirin ismini açıklayabilecektir.

Bu durumun istisnası 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 143. maddesinde yer alan "aramalı inceleme" durumudur.. Aramalı incelemede; ihbar üzerine yapılan aramada ihbar sabit olmazsa, nezdinde arama yapılan kimse muhbirin adının bildirilmesini isteyebilir. Bu takdirde, inceleme elemanı muhbirin adını bildirmeye mahkeme kararı olmaksızın mecburdur.

h) İhbarın Ciddiye Bulunması Halinde Yapılacak İşlem

Muhbirin ihbar dilekçesi ciddi bulunur ise incelemeye sevk edilecektir. Ancak T.B.M.M. ve Cumhurbaşkanlığı'nca doğrudan veya Başbakanlık kanalıyla Maliye Bakanlığı'na intikal ettirilen ihbar, şikâyet ve müracaatlar süratle vergi inceleme elemanlarınca incelemeye tabi tutularak gereği yapılması gerekmektedir. Bu makamlar haricinde yetkili diğer kurumlara yapılacak olan ihbarlarla ilgili incelemelerin de öncelikle yapılması gerekmektedir.

Yapılan inceleme sonucu düzenlenen Vergi İnceleme Raporları dışında, inceleme elemanınca ihbar ikramiyesinin ödenmesiyle ilgili ayrı bir "ihbar ikramiyesi raporu" düzenlenmelidir. Söz konusu raporda gizlenen vergiye tabi gelir ile ihbar konuları arasındaki illiyedin bağı açıklanarak ikramiyeye esas matrah farkının belirtilmesi gerekir.

k) Gizlenen Vergi İle İhbar Arasındaki İlliyetlik Bağı

Muhbirin ihbar dilekçesi ciddi bulunur ve vergi kaçırdığı iddiası ile inceleme yapılır ise muhbire kayıt dışı bırakılan verginin ve cezanın tamamının yüzde onu değil sadece muhbirin ihbar dilekçesinde belirttiği hususlar ve gizlenen vergi arasındaki illiyetlik oranı dahilinde hesaplanacak tutar kadar ihbar ikramiyesi ödenecektir. Bu nedenle inceleme elemanlarının muhbire verilecek ihbar ikramiyesi ve gizlenen vergi arasındaki bağlantıyı raporlarında net bir şekilde belirterek ne kadar ihbar ikramiyesi ödeneceğini belirtmeleri gerekmektedir.

Ayrıca ihbar sonucu kayıt dışı bırakılan gelir birden fazla vergiyi ilgilendirebilir. Örneğin belgesiz yapılan bir satış tespit edildiğinde bu durum hem kurumlar vergisi, hem gelir vergisi tevkiyatı, hem de katma değer vergisi yönünden

matrah farkı tespit edilmiş olabilir. Bu durumda her bir vergi ve bu vergiye ilişkin ceza, ikramiye matrahının hesabında dikkate alınacaktır

D) İhbar ikramiyesi Alamayacak Kişiler

1905 Sayılı Kanunda da belirtildiği üzere; Bilimum mal memurları yani Maliye Bakanlığının Merkez ve Taşra Teşkilatı memurlarının tamamı (Kadrosu Maliye Bakanlığına ait bütün memurlar.) ile Takdir komisyonu üyeleri ve tahakkuk işleminde görevli olan memurlar dışında herkes ihbar ikramiyesi alabilecektir.

Bugün her ne kadar Gelir İdaresi Başkanlığı, Maliye Bakanlığından ayrılmış olsada her iki kurumunun mensuplarında 1905 Sayılı Kanun gereğince ikramiye verilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

m) İhbar ikramiyesi İstendiğinin Belirtilmesi Gerekli midir.

Yaptığımız araştırma da ihbar ikramiyesi istenebilmesi için muhbirin bunu dilekçesinde belirtilmesi gerekliliği ile ilgili bir şarta rastlanmamıştır. Her ne kadar uygulamada ikramiye istendiğinin net bir şekilde belirtilmesi durumunda ikramiye verilse de kanımızca ihbarcı ihbarında ikramiye istediğini belirten bir ifade yazmasa da ihbarcının sonradan talebi halinde ihbar ikramiyesinin verilmesi gerekmektedir.

n) İhbar ikramiyesinin Vergilendirilmesi

Muhbir tarafından alınan ihbar ikramiyesi gelir vergisine tabi bulunmamaktadır. Nitekim konuya ilişkin olarak ayrıntılı açıklamalar 105 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin³ "Muhbir ve müsadirlere verilen ikramiyelerin Gelir Vergisi hükümleri karşısındaki durumu" başlıklı bölümünde açıklanmıştır. Bu bölümde şu ifadeler yer almıştır.

"....., 1905 sayılı Kanuna istinaden ödenen ikramiyelerin (bu ikramiyelerin Gelir Vergisi Kanununun 2 inci maddesinde sayılan gelir unsurlarından hiç birine girmemesi sebebiyle) Gelir Vergisi konusuna ithaline mahal ve imkân bulunmamaktadır. Söz konusu ikramiyelerin, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu hükümleri dairesinde Veraset ve İntikal Vergisine tabi tutulması gerekir."

Anlaşılaacağı üzere ihbar ikramiyelerin Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu hükümleri dairesinde veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerekmektedir

Nitekim Danıştay Onbirinci Dairesinin 11/10/1972 tarih ve E. 1972/653, K. 1972/2499 sayılı kararında da belirtildiği üzere ihbar ikramiyesinin ivazsız intikal olarak değerlendirilerek Veraset ve İntikal Vergisine tabi olması gerektiğini belirtmiştir.

o) Vergi İnceleme Elemanlarına İkramiye Verilmesi

Daha önce açıkladığımız üzere Maliye Bakanlığının Merkez ve Taşra Teşkilatı memurlarının tamamı (vergi inceleme elemanları dahil.) ihbar ikramiyesi alamayacaktır..

Ancak 31.12.1931 tarih ve 1993 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren 1905 sayılı Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektuplarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun' un yedinci maddesi şöyledir.

"Bu kanunun birinci ve altıncı maddelerinde yazılı mektupları zahire çıkarmakta emsali meyanda fevkalade hizmeti görülen varidat tahakkuk ve tetkik memurları buldukları mahallin en büyük mal memurunun talebi ve Maliye Ve-

³ 14.07.1972 Tarih ve 1571 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır.

kâletinin takdir ve tensibi ile misil zamları fazlalarından iki maaş baliğine kadar nakten taltif olunabilirler.”

Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere gizli kalmış vergileri ortaya çıkarmakta “emsallerine göre” üstün hizmeti görülen gelir, tahakkuk ve inceleme elemanları buldukları mahallin en büyük mal memurunun talebi ve Maliye Bakanlığının uygun bulması ile misil zamları fazlalarından iki maaş tutarına kadar nakden ödüllendirilebileceği belirtilmiştir. Ancak uygulamada bu hüküm çalıştırılmamaktadır.

VI- SONUÇ

Türk Vergi Sisteminin beyan esasına dayanması nedeniyle, mükellefler bazen ödemeleri gereken vergileri gizleyebilmektedirler. Gizlenen vergilerin ortaya çıkarılmasındaki en büyük pay ise yapılan ihbarlardır. Bu nedenle ihbarlar mükelleflerin incelenmesinde önemli rol oynamaktadır.

İhbar müessesesinin cazip hale getirilerek vergi kaçırın kişilerin ihbar edilmesi sağlanması amacıyla 31.12.1931 tarih ve 1993 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren 1905 sayılı “Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun ile vergi kayıp ve kaçığının vergi idaresine haber verenlere belirli oranlar üzerinden ikramiye verilmesi amaçlanmıştır.

Fakat ihbar ikramiyesi ile ilgili olarak 1905 sayılı kanunun oldukça eski olması ve ihbar ikramiyesi ile ilgili olarak başka bir kanun olmama-

sı nedeniyle uygulamaya Gelir İdaresi Başkanlığına (Gelirler Genel Müdürlüğü) çıkartılmış olan Genel Yazı ve Genelgeler gibi düzenleyici işlemler ile uygulama yön bulmaktadır.

Bu nedenle söz konusu kanunun yeniden güncümüz koşullarına uygun olarak kanun düzeyinde revize edilmesi ve ihbar müessesesinin cazip hale getirilmesi ülke için yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1905 sayılı Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun
- 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun
- 105 Seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği
- 22.11.1990 tarih ve 1990/1 Sıra Nolu İhbarlar Şubesi İç Genelgesi
- 19.03.1992 tarih ve 1992/1 Sıra Nolu İhbarlar Şubesi İç Genelgesi
- 20.01.2000 tarih ve 2000/1 Sıra Nolu İhbarlar Şubesi İç Genelgesi
- Danıştay Onbirinci Dairesinin 11/10/1972 tarih ve E. 1972/653, K. 1972/2499 Sayılı Kararı
- BECEREN, Mehmet. “Gizlenmiş Vergileri Haber Verme İkramiyesi”, Vergi Dünyası, Nisan 1999, Sayı 212
- KARAKUM, Hüseyin. “Vergilendirmede İhbar İkramiyesi” Maliye Ve Sigorta Dergisi, Mayıs 2000, Sayı 319,
- İNAN, Atilla. “Kaçırılan Vergileri Haber Verme İkramiyesi” Maliye Ve Sigorta Dergisi, Aralık 2000, Sayı 333,